

Исторически съпоставки в съвременния мебелен дизайн

доц. д-р Светослав Анев, Нов български университет

Всяка новост в областта на дизайна често се оказва преоткрита тенденция, която намира своите корени някъде в далечното минало. Позоваването на такъв тип трактовки е доста често срещан подход при автори които работят в областта на съвременния мебелен дизайн. Този начин за изграждане на дизайн би могъл да изведе до много успешни резултати стига да е добре базиран на сериозни и фундаментални познания и проучвания от страна на автора. Запознаването в дълбочина със стиловите особености и характеристики на дадена историческа епоха, оказала своето естетическо влияние върху развитието на мебелировката е основна предпоставка за постигането на добър резултат във финалните фази на изработване на даден дизайн, насочен към развитие в тази посока. Този подход е насочен към запазване на архетипа в неговия исторически контекст и осъвременяването му чрез различни средства – нови технологии, механизация, интегриране на дигитални новости или дори използването на изкуствен интелект.

Един от периодите влияещ силно върху съвременните тенденции и развитие на дизайна е периода от началото на XX век. Това е етап в който мебелировката претърпява своята трансформация и бележи преходен момент в развитието си. Започва да се създава концепцията, оформяща стил, базиран на зараждащата се индустриализация и масово производство. Това дава началото на серийното производство, което позволява на по-голяма част от хората от ниската и средната класа достъп до обзавеждане ориентирано към жилището. Преминава се към комплексно проектиране което оказва своето влияние върху финалния дизайн на мебелите и продуктите.

Този период е белязан от промени както в социално-икономически аспект, така и промени въздействащи върху архитектурата, изкуството, занаятите и т.н. Всички тези предпоставки поставят началото на ново течение създадено от Валтер Гропиус, белязало началото на дизайна като отделна дисциплина – движението „Баухаус“.

Движението „Баухаус“¹ (от немски Staatliches Bauhaus) от началото на XX век дава едно ново начало. Начало, което маркира нова епоха и бележи зараждането на основните философски принципи, от които води началото си Модерното движение в дизайна. Школата, създадена от Валтер Гропиус съществува в Германия в периода 1919 – 1933 г. В основната концепция са заложили принципите на движението „Изкуства и занаяти“² на Уилям Морис и идеята за постигането на изчистена визия в обемите и формоизграждането. Движението, което се заражда в Англия, просъществувало в последните десетилетия на XIX век, заема ключова роля в изграждането на идеята за връщане към добре проектирани, функционални мебели и декоративни предмети, изработени от скромни местни материали – реакция срещу неистовия историзъм, диктувал дълги години тенденциите в интериорния дизайн (Miller, 2012).

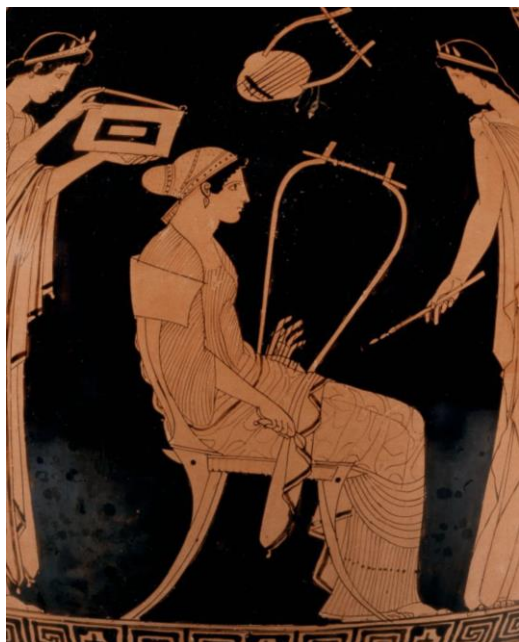
Важен момент, който маркира поврат в развитието на школата Баухаус е осъществяването на прехода от занаятчийските умения към индустриалния функционализъм. В това се състои и преходната разлика с предшестващия сецесион, например. Вследствие възприемането на идеята, че функционализмът би могъл да спомогне и доведе до изграждането на по-добро общество, авторите в школата „Баухаус“ съвсем съзнателно възприемат идеите свързани с машинната естетика и се обръщат към създаването на дизайн, предназначен за индустриалното производство (Фийл, 2002). Голяма част от идеите и концепциите,

¹ Баухаус – Учебно заведение за дизайн, основано под ръководството на Валтер Гропиус във Ваймар през 1919 г., което продължава и разширява предвоенната традиция на Дойчер Веркбунд. Методите на обучение акцентират върху необходимостта от рационален и практичен подход към проблемите на дизайна във връзка с новите доктрини на конструктивизма и неопластицизма (Луси-Смит, 1996). практичен подход към проблемите на дизайна във връзка с новите доктрини на конструктивизма и неопластицизма (Луси-Смит, 1996).

² „Изкуства и занаяти“ – Движение, пропагандиращо майсторството в занаятите и реформата в промишления дизайн. Основано в Англия през 1882 г., движението води началото си от опитите на Огъстъс Пюджин, Джон Ръскин и Уилям Морис да реформират декоративните изкуства, акцентирайки върху техния потенциал за позитивно социално и морално влияние. Една от основните цели е да възстанови традициите на народните занаяти, разрушена от индустриалната революция (Луси-Смит, 1996).

касаещи дизайна и дизайн проектирането, заложили през този период, повлияват поколения архитекти и дизайнери впоследствие и се използват и до днес.

Един от интересните обекти, създадени в този период е креслото „Барселона“ на Лудвиг Мис Ван Дер Рое. Креслото е създадено за немския павилион на международното изложение в Барселона през 1929 г. Целта е била да бъде използвано от испанската кралска двойка на коктейла по време на изложението (Pile 2009). В основните линии на креслото могат да бъдат забелязани препратки към античния гръцки стол „клизмос“ с неговите характерни извивки в краката при стъпването (*ил. 1 и 2*).

Ил.1. Жена, седяща на клисмос докато свири на барбитос. Изображение върху антична гръцка керамика. 460-450 пр.н.е. Музей на изкуствата Уолтърс, Балтимор, Мериленд.

Ил.2. Кресло „Барселона“. Лудвиг Мис Ван дер Рое. Метална конструкция и кожена тапицерия. 1929 г. Колекция San Francisco Museum of Modern Art.

Дизайнът на креслото служи като отправна точка и вдъхновение в търсенията на немския дизайнер Константин Гърчич. Според Гърчич „Дизайнът не се състои в постоянното измисляне на нови неща, а в еволюцията и тяхното развитие.“ Това е и поводът за неговите разработки в тази посока. Повлиян от

първоначалния дизайн на креслото, той се придържа към основни характеристики на дизайна, надграждайки го чрез използване на съвременни материали и опции при използването. За създаването на своята B Bench той казва: „Структурните съображения скоро отведоха конструктивното решение към отливка от алуминий на кръстообразния крак, който неизбежно създаде изображение, напоящо за известния барселонски стол от 1929 г. Логиката и красотата на този детайл в краката бяха толкова категорични, че отмениха всички първоначални опасения относно емблематичния дизайн на Мис Ван дер Рое. Почти век по-късно успяхме да преосмислим тази мебелна класика по нов начин, правейки я ергономично по-добра, като същевременно я превърнахме в по-систематичен, технологично напреднал продукт. Използването на алуминиеви профили за извитата форма на седалката и облегалката е логично продължение на предишната ми работа за BD (Barcelona Design), но също така добавя възможност за гъвкавост при производството на пейката“ (Ил.3).

Ил.3. „B bench“, Константин Гърчич. Лят алуминий и тапицерия. 2013 г.

Уповавайки се на тази концепция всъщност Гърчич поставя един доста важен въпрос - нужно ли е на всяка цена да бъдат измисляни нови неща и трябва ли човечеството, и в частност светът на дизайна, да се намират в постоянен режим на съревнование със себе си, забравяйки и изоставяйки на заден план вече създадени успешни решения и начални търсения, които са постигнати в миналото и биха могли да бъдат използвани като отправна точка за да бъдат доразвивани и усъвършенствани във времето.

Базиран на горепосочените принципи е и дизайн решението за кресло на британския дизайнер Бенджамин Хъбърт. В неговата разработка за нидерландския бранд „De Vorm“ ясно се различават характерните белези на обект, създаден малко по-рано в средата на миналия век – “Womb chair” на Ееро Сааринен, произведен за Knoll през 1948 г. (Ил.4 и 5).

Ил.4. Кресло „Womb chair“. Ееро Сааринен. Метална конструкция и тапицирана основа, произведен за Knoll. 1948 г.

Ил.5. Актрисата Маги МакНамара седяща в креслото „Womb chair“. Сцена от филма „The moon is blue“. САЩ. 1953 г.

Като състуденти в Академията по изкуства Cranbrook, Флорънс Нол (Florence Knoll) отправя молба към Сааринен да проектира по-удобно и динамично кресло през 1946 г. Целта на дизайна е била да бъде постигнат по-висок комфорт при

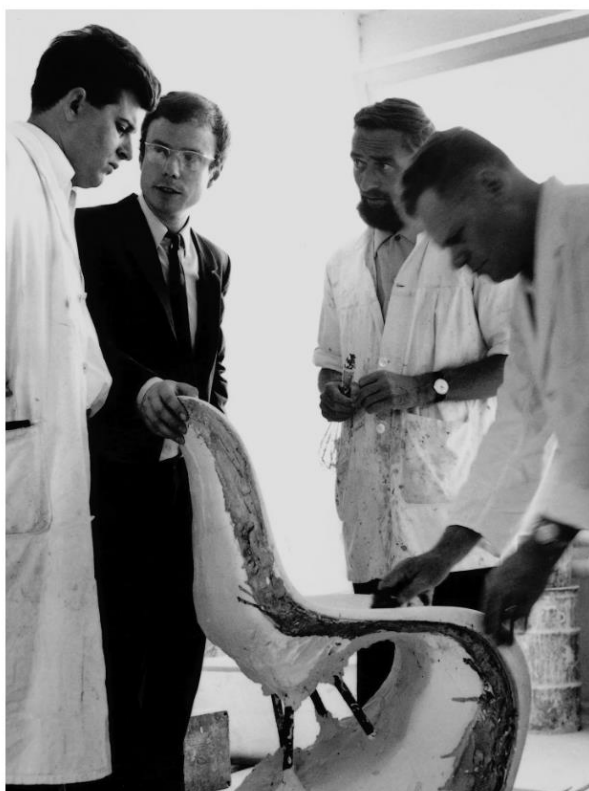
сedeneto в различни позиции. Първоначалното наименование на креслото е „No.70“, но в движение след като е бил вече осъществен се оказва, че в него би могло да се седи в изключително много и удобни позиции заради органичната му форма, вседствие на което бива прекръстен на „Womb“ (утроба). Идеята е седящия да може да заема най-различни позиции, като едновременно с това осигурява комфорт, спокойствие и уединение – асоциативно сравнение с плодът в утробата на жената. Заради тези му качества креслото бързо набира световна популярност и се използва дори в кинопродукции. Точно на тази концепция се базира и дизайна на креслото на Бенджамин Хъбърт. Първоначалната концепция от 2011 г. вече е претърпяла леки промени, но те са основно в цветовете варианти и леки подобрения във формата. Като цяло основната идея за постигане на удобство в различни позиции при ползването, уединение при използване в частни или обществени пространства, както и постигане на комфорт при продължителен престой са запазени и в подобрените варианти (Ил.6).

Ил.6. Кресло „Pod Chair“ за De Vorm. Бенджамин Хъбърт. Меката, филцова структура и допълнителната тапицерия създават комфорт при различни позиции на тялото, добра шумоизолация и ефект на уединение тип „стая в стаята“. 2011 г.

Важен аспект, който е от ключово значение в съвременния мебелен дизайн са материалите и технологиите. Всяка епоха има своите особености и това засяга и технологичния напредък и новите материали които биха могли да бъдат използвани. Напредъка в технологичен аспект неминуемо се отразява и върху

дизайн процесите към даден момент. Това е естествен процес, тъй като дизайна е пряко обвързан с човешките дейности и целта му е да обслужва различни сфери от живота. Базирайки се на тези принципи като водещ фактор в своята работа берлинският архитект и дизайнер Вернер Айслингер съумява да съчетае употребата на естествени материали с иновативната технология за производство. Анализирайки внимателно неговия „Hemp chair“, веднага могат да бъдат забелязани близки по сходство взаимовръзки с небезизвестния, превърнал се в дизайн икона „S“-образен „Panton chair“ на Вернер Пантон, появил се в следвоенните години от средата на миналия век (Ил. 7).

Ил.7. Коментари и тестове по време на разработване на стола Panton във Vitra около 1966 г.; Манфред Диболд (ръководител на разработката), Ролф Фелбаум и Вернер Пантон.

Столът Panton е класика в историята на мебелния дизайн. Замислен от Verner Panton през 1958 г., той е разработен с идеята за серийно производство в сътрудничество с Vitra (1967 г.). Това е първият изцяло пластмасов стол,

направен от един детайл. От въвеждането си на пазара, той преминава през няколко производствени фази. Едва през 1999 г. става възможно да се произвежда в съответствие с оригиналната му концепция – от издръжлива, боядисана пластмаса с лъскаво матово покритие. Удобството на този стол се дължи на комбинацията от конзолна конструкция с антропоморфна форма и леко гъвкав материал. Би могъл да се използва индивидуално или в група и е подходящ за вътрешна и външна среда. Столът Panton е получил множество международни награди за дизайн и е представен в колекциите на много известни музеи. Благодарение на изразителната си форма, той се е превърнал в дизайн икона на XX век.

Ил.8. S – образния стол Panton върху корицата на сп. „Mobilia“. Август, 1967 г.

Креслото, изработено от Айслингер, съвместно с компанията BASF е първото по рода си, в което е използвана подобна технология, чрез която от естествени, конопени влакна със специална топлинна обработка е отлята цялостна форма, образуваща въпросната мебел. Официално представена на широката общественост през 2011 г. на седмицата на дизайна в Милано, тя репрезентира демонстрация на архетипен, прототипиран обект с наративно качество на дизайна.

Ил.9. *“Hemp chair”. Вернер Айслингер. Пресовани конопени влакна. 2011 г.*

Разгледаните примери показват, че търсенето на препратки към отминали вече стилови епохи не е нов подход, но навлиза все по-активно в работата на много дизайнери. В тези примери ясно проличава един от факторите, оказващ въздействие върху съвременното развитие на мебелния дизайн и посоката в която се движи, а именно – съвременното интерпретиране и позоваване на вече утвърдени във времето модели с цел надграждане във функционално и естетическо отношение. В тези случаи е много важно запознаването в дълбочина с характеристиките, които носи всеки обект. Анализирането на връзките между всяка една епоха и стиловите особености стоят в основата на едно добро решение при преминаване към процес на проектиране в тази посока.

Библиография:

Фийл, Ш. и П. (2002). Дизайнът на 20 век. АЛИАНС-97. Taschen. С. Koln. ISBN: 954-9817-16-4.

Miller, J. (2012). 20th Century Design. Octopus publishing group. London.

Pile, J. (2009). A history of interior design. Laurence king publishing. London.

Източници на изображенията:

1. <https://www.peacocksfinest.com/single-post/the-timeless-beauty-of-klismos-chair>
2. <https://www.sfmoma.org/artwork/96.613.3/>
3. <https://bdbarcelona.com/collections/outdoor-public-seating/bench-b>
4. <https://www.knoll.com/product/womb-chair>
5. <https://alchetron.com/Maggie-McNamara>
6. <https://www.designboom.com/design/pod-chair-de-vorm-benjamin-hubert-interview-11-13-2020/>
7. <https://www.verner-panton.com/de/werk/panton-chair-vip-82/>
8. <https://www.vitra.com/en-us/product/panton-chair-classic>
9. <https://www.yatzer.com/The-Hemp-Chair-by-Werner-Aisslinger/slideshow/5>